

Andelsmejeriet "Bækskilde" Drejø. 1894 - 1956

Andreas Nissen Koch, der var lærer og degn på Drejø fra 1864 til 1894, var en fremsynet mand, og meget optaget af Andelstanken; han mente det måtte være noget for Drejø. Men her syntes man ikke, at disse tanker var noget for øen. Men han havde plantet nogle frø, som fremskridt venlige folk tog op, og i 1882 bygges det første andelsmejeri i Danmark og andelstanken bredte sig hurtigt.

Økonomisk blev det en nødvendighed at tænke i nye baner - også på Drejø.

Tre af øens aktive bønder, Jeppe Henningsen, Niels Christensen og Claus Henningsen, købte i fællesskab en bygning for at starte et mejeri. Det var det gamle stuehuset efter gården "Brolykke", som blev udflyttet i 1893, og lå der hvor forsamlingshuset nu ligger, men da planen blev kendt, var der flere, der ville med, og man tog den store beslutning, at bygget et helt nyt mejeri.

Man besluttede at købe ½ skp. land for 800 kr. af gdm. Hans Rasmussen. Der blev optaget et lån i Faaborg Sparekasse, og i sommeren 1894 blev der opført en mejeri- og beboelsesejendom samt indkøb af nødvendige maskiner. Det blev den nærliggende kilde "Bækskilde", der gav mejeriet navn. Det var meningen, at øens egne murer og tømrer, brødrene Hans og Rasmus Mortensen skulle bygge mejeriet, men da de havde fået arbejdet med opførelsen af Skarø Mejeri, der blev opført samme år, blev det en tredje bror Anders Mortensen, som blev bygmester.

Drejød Andelsmejeri's første bestyrelse 1994:

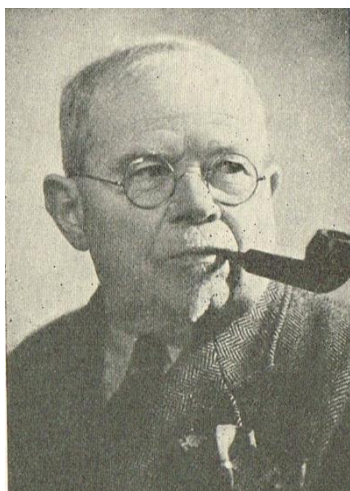
Bagerst fra venstre: Gmd. Niels Christensen, Gmd. Claus Henningsen, Møller Christoffer Rasmussen, Gmd. Anders Rasmussen og Fru Karen Henningsen.

Siddende fra venstre: Fru Maren Rasmussen, Fru Karen Christensen, Fru Marie Rasmussen.

Liggende foran: Mejeribestyrer Carl Elmer.

Den 29. juli 1894 begyndte et nyt betydningsfuldt afsnit i øens historie.

Ved indvielsen var næsten alle Drejødboere mødt op, selvom mange var bange for, at det nymodens skulle "forarme" hele øen, men alle var spændte på, om der kunne komme gang i de nyindkøbte, store maskiner.

Carl Elmer var den 1. mejeribestyrer, efter hans eget udsagn, på "Danmarks dårligst udstyrede mejeri". Bestyrelsen havde ingen sagkyndige til at rådføre sig med, så derfor blev der købt for gamle og mindre driftsikre maskiner. Der var ingen dampkedel, men en dampgryde, der ikke kunne opvarme mælken og pasteurisere fløden, ej heller et ishus, men det største problem var en petroleumsmotor, der stod midt i mejerilokalet op til kærnen og sendte sine røgskyer ud i lokalet, så det kunne lugtes, ikke bare i hele huset, men i hele byen. Det var ikke hver dag maskinerne kom i gang til tiden, så der blev ofte lang ventetid, men med 40 leverandører, som alle selv leverede deres mælk, var der nok at få en snak med. Carl Elmer var en dygtig bestyrer, og det lykkedes ham, trods det beskedne udstyr, at vinde præmier både for ost og smør. Allerede en af de første dage, gik han i gang med at producere oste, og det blev en betydelig forretning. Oste fra Drejød mejeri kom langt omkring, ja selv den fine *Restaurant Wivel* i København købte ost fra Drejød. Om det var fordi ostene blev lagret i Præstegårdens lade vides ikke! Mejeriet beskæftigede 3 personer. Mejeribestyreren, en hjælper og en mejerske. Den første mejerske var lærer Koch's datter.

Ud over Carl Elmers virke på mejeriet var han aktiv sammen med ungdommen. Han startede *Drejød Skytte- og Gymnastikforening*, hvor han blev formand og leder af gymnastikholdet, hvorfra han især mindes Amts gymnastikopvisningen i Tankefuld sammen med holdet fra Drejød. Også besøget af Egense Skytteforening til kapskydning blev en stor dag på øen. Det var også Carl Elmer der købte Drejød's første cykel.

Efter Carl Elmer kom en lang periode med skiftende mejeribestyrere, der hver især forsøgte at forbedre forholdene på det lille mejeri.

Mejeribestyrere ansat på Drejø Andelsmejeri ”Bækskilde” gennem alle årene.

Carl Elmer. 1894 – 1898.

Jørgensen. 1898 – 1900.

Anne Eriksen. 1900 – 1902.

Kristian H. Kristiansen 1902 – 1905.

Hans Peder Hansen 1905 -1911.

Hermann Rasmussen 1911 – 1920.

Aage Henrik Press 1920 – 1956.

Forskellige forbedringer foretaget gennem årene.

1898. Der blev bygget en jordgrotte til ostelager for 200 oste - den blev nedrevet i 1908.

1911. Blev kedelrummet udvidet, og der blev indrettet et lille rum med bruser til badning, hvor øens beboere kunne købe sig et bad for 5 øre.

1912. Blev der bygget en dampskorsten samt anskaffelse af en ny centrifuge.

1913. Køb af ny dampkedel, samt udvidelse af beboelsen og indlæggelse af centralvarme.

1915. Foretoges en omfattende restaurering af mejerilokalerne og omrokering af maskiner. Der blev indsat et nyt hvælvet loft, og et køleanlæg blev anskaffet. Før den tid brugtes is fra Mosen. Et ishus, blev bygget ved mejeriet, det blev senere indrettet til ostelager og kulrum.

1923. Anskaffelse af en ny centrifuge – en ”Alfa Laval”.

1924. Installering af elektrisk lys.

1926. Anskaffelse af pasteurere til 3-apperats-system.

1933. Tilbygning med fladt tag, hvor der blev indrettet, kedelrum, vaskerum, baderum med badekar og et laboratorie. Tuberkulosen var udbredt; man indførte Tuberkulinprøven, og tog hermed kampen op. Allerede i 1934 kunne Drejø, blandt nogle af de første mejerikredse, melde ”rent land”.

1940. Anskaffelse af en ny centrifuge - en ”Titan” til ca. 3000 kr.

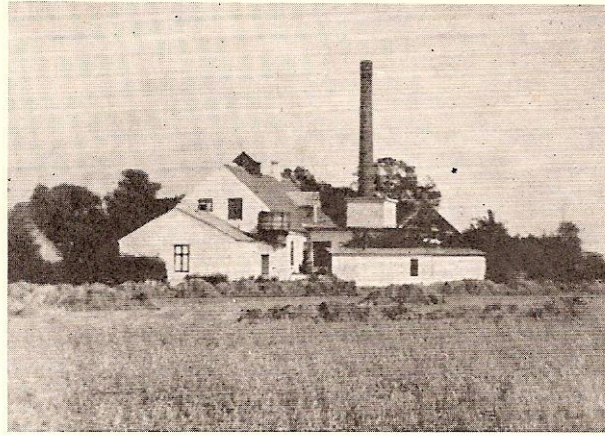
1941. På grund af krigen var det nødvendigt at bygge et tørveskur.

1942. Anskaffelse af en ”ny”, brugt dampkedel – p.g.a. krigen kunne man ikke købe en ny.

1953: Bygges nyt Ostelager.

Den 29. juli 1944 havde Andelsmejeriet ”Bækskilde” 50-års jubilæum.

Der blev i den anledning holdt en stor fest samt udgivet et jubilæumsskrift.

ANDELSMEJERIET „BÆKSKILDE“

GENNEM 50 AAR

1894 ★ 29. JULI ★ 1944

Stående fra venstre: Mejeriets 1. bestyrer Carl Elmer sammen med den sidste bestyrer Aage Press. Siddende i vognen er mejerilærling Svend Press, søn af Aage Press. Billedet er taget ved Mejeriets 50 års Jubilæum.

Et lille udpluk af de mange medaljer bestyrer Aage Press fik for sine mejeriprodukter:

1938 Anerkendelse smør

1948 Anerkendelse smør

1950 Sølv smør

1951 Sølv smør

1952 Anerkendelse smør

1953 Landsudstilling: Guld smør

1954 Sølv Ost

1954 Anerkendelse smør

Peder Thomsen Andersen (søn af Margrethe og murer Laurits Andersen, Drejø) var i lære hos Aage Press på Drejø Mejeri fra 1945-47. Han fortæller:

”Det ostelager man havde i min tid, var en tilbygning, hvor der var ostelager i den ene ende og kullager i den anden ende. De oste mejeriet havde på det tidspunkt, var oste, der var købt på Skårup Mejeri til brug for befolkningen på øen. Grdr. Jens (Kock) Jensen var dengang formand for mejeriets bestyrelse, og var først i 1950 erne med til at beslutte, at der skulle udbygges med osteproduktion p.g.a problemerne med landmændene i "Skoven" og Hedegaards Mejeri, og for at holde på de resterende mælkeproducenter. Det nye ostelager blev bygget o. 1953, men det hjalp kun få år”.

Peter T. Andersen har desuden en lille sjov historie om øens præst: *”Pastor Blum havde været på mejeriet for at købe ost. Mejeribestyrer Press havde fundet et stykke, der passede ham, og Blum fik det udleveret. Som den fine og sirlige mand han var, så sagde han, da han gik, "Nu kan jeg ikke give hånd og sige farvel, da mine fingre nu lugter af ost!" - mon ikke mejeribestyrerens fingre også lugtede af ost”?*

Mejeriets sidste bestyrer.

Aage Press kom i 1920, og var mejeribestyrer på Drejø i 36 år. Han var gift med Bertha, og sammen fik de 3 børn: Carl, Svend og Mary.

Aage Press var også en dygtig mejerist, som vandt mange både guld og sølvmedaljer for sine oste- og smørprodukterne såvel på *Landsmejeri Udstillingen* som på *Den provinsielle Mejeriudstilling*. Oste og smør fra Drejø var efterspurgt i hele landet. I den tid Aage Press var bestyrer, blev der foretaget mange forbedringer på mejeriet

Aage Press var nok en dygtig mejerist, men han var også mejeribestyrer i en periode, hvor udviklingen inden for landbruget gik hurtigt – især efter 2.verdenskrig. Ikke alle leverandører var lige tilfredse med driften og udbyttet af leveret mælk. O. 1953 besluttede bestyrelsen derfor, at udvide mejeriet med et nyt ostelager til en større produktion; man håbede dermed at øge afkastet til mejeriet og leverandørerne. Desværre var der i de foregående år blevet så store uenigheder imellem bestyrelsen og leverandørerne i Skoven, at et samarbejde ikke var muligt længere. Skovfolkene valgte i stedet at få en aftale med Hedegårds Mejeri i Svendborg p.g.a. de højere priser, og snart fulgte flere leverandører efter.

Efter det brud var mælkeleverancen blevet for lille til at opretholde mejeriets drift og Andelsmejeriet *Bækskilde* måtte lukke i 1956.

Drejø bibliotek havde i alle årene med Aage Pres som mejeribestyrer været på Mejeriet. Da Mejeriet lukkede, flyttede Biblioteket om til Margrethe Sommer i Strædet.

*Drejø Sogns Lokalarkiv. 2013
Else Hjort Nielsen
Arkivleder.*